

Külföldi szemle.

Robertson afganisztánból küldött jelentése szerint az angolok sikeres kémszemlét tartottak egész Buzakig. Innen három ut vezet a burakói erdőig; az első Latabundon át, itt kivált egy szoros és nehéz hely van, melyen át kell haladni, ez a Kotal ut, mely 8000 lábnyi magasságú fekszik és az ágyuk vitelére majdnem áthatatlan; a második a chinári ut, ez egy igen keskeny átmenet, roppant sziklák közt és elég hosszú; a harmadik ut a Ghosfandla szoros, itt még egy más rövidebb szoros is van, mely csak juhoknak és kecskéknél szolgál ösvényül. Ha ezen szorosok bármelyikén át bírnak hatni az angolok, akkor a többi ut könnyű szerével megtehető.

Anglia, mint a „Tems“ állítja, Törökország által meg fogja magának azon engedékenységet fizettetni, hogy hadi hajóraját nem küldötte a Bosporusba és magának Sziában valamely kikötőt fog stipulálni. A francia és olasz nagykövetek Konstantinápolyban igen tartózkodó állást fognak elfoglalni. A fennidézett francia lap azt mondja, hogy Angliának vigyázni kell, mivel, ha a portának nem eszközöl kölcsönt, akkor ugyan ne sokat bízzék a törökök ígéréteiben, ha pedig kieszközi azt, akkor a törökök fogják a kölcsön feltételeit megszabni.

Az olasz igazságügyér Vारे valamennyi törvényszéki elnöknek és államügyészek egy körlevelet küldött, melyben megpótránkozásának az kifejezést a felett, hogy a Fadda százados meggyilkoltatási pörében a törvényterem majdnem színházi teremmé alakítottát át és ott kétféle belépti jegyeket osztottak ki. Ő — a miniszter — azt már azért is botrányosnak tartja, mivel a vádlottat mindaddig, míg el nincs ítélve, úgy kell tekinteni, mint ártatlant, nem pedig mint fenevadat, kit az egész közönség megbámul. Egy lovarművész Carozza asszonyt, aki ezen perben nagy szerepet játszott, fel akarja fogadni czirkusa számára, azon esetre, ha el nem ítéltetnék éven nő, ki már előbb is lovarművész nő volt, s őt Politeamában fel akarja léptetni.

Szerbiában egy idő óta, mint a „Times“ állítja, a szocializmus, kommunizmus és nihilizmus nagyon kezd terjedni. Noha ott a parasztok mind földbirtokosok, s alig van valami kívánni valójuk, így tehát ezen mozgalom leginkább Milán fejedelmén ellen irányul. Ezen mozgalmat szerb diákok Svájcából hozták és terjeszték Szerbiában. A szerb vidéki városokból a hatóságok és a lakosság mindenütt küüzi a zsidókat. A szláv játékonny-bizottság Szerbiában és Bulgáriában mind-nütt csinál szláv propagandát.

Makoff muszka belügyér mindenütt az egész birodalomban betiltotta a bálók és táncvigalmak rendezését a rendőrség által, mivel ez a népesség közt rosz vért csinálna.

Gorcza kóff agy kora következtében csakugyan visszavonul a külfegyektől; őt, nem, mint hirdették, Waluff, hanem Giers államtanácsos helyettesítendí. Gorcza kóff visszavonulásánál még azon elégtétele van, hogy ellenségét Suwaloff gróft megbukttatta, ki nem Pétervárra megy,

— Az isten megjutalmazza a kisasszonyt egykor bizonynyal!

Ez alatt lassankint beesteledett. Gondolnunk kellett a hazatérésre. Utunkat meg akarván rövidíteni, egy ingoványos réten futottunk inkább, mint mentünk hazafelé. A rétközépen egy meglehetősen nagyságu tó volt, melynek szélét kenderáztatni használta a nép; beljebb több őlmélységű volt a víz.

Egyszerre egy velőtrázó sikoltást hallottunk. Ilon, ki a helyet nem ismerte, félre lépett és lesiklott a tóba s abban a pillanatban alámerült. — Megkövülten állottunk a tó partján, Ferkó barátunk azonban, az előbb említett kereképpű fiú, nem sokat gondolkodott, hanem utána ugrott s a fihalt szegény leányt kihozta a partra.

Ilon magához tért, de már csupán segítségünkkel mehetett haza. Otthon a rémület tetőpontra hágott. Mikor bevittük a sápadt leányt s elbeszéltek a történeteket, az anya, az a büszke nagy ur nő felénk fordult s roppant szigorú hangon csak annyit mondott nekünk:

— Soha át ne lépjétek többé a ház kapuját! Elmehtetek!

Mintha még most is látom azt a fagyos tekintetet, azt a szuró pillantást és fenyegető kémozdulatot, melylyel minket a büszke nő házból elűzött. — A dagadó selyem kerevetek, a süppedő drága szőnyeg a padlón, a mozaikszőrű butorok, nagy olajos festmények, nehéz finom függönyök, melyek a szobát ékíték, összhangba voltak a nagy ur nő büszkeségével, s mi egészen megkönnyülve éreztük magunkat, mikor ebből a nem nekünk való légkörből kijuthattunk a szabadba.

Nem is mentünk többé soha Ilonhoz s mikor nagy diákok lettünk és a templomban egy szép magas, karcsu leányt láttunk egy sűrűn lefátyolozott delnő mellett ülni, kezében aranyemlékesű imakönyvvel, akkor összesugunk és lopva vetett oldalpillantással mondók egymásnak:

— Milyen szép leány lett a Kényes Ilonból!

hanem falusi jószágaira vonul vissza, midőn leköszön londoni nagyköveti állásáról.

A muszka trónörökös, kit Bécsbe vártak, nem jön oda, hanem Grundenből egyenesen Berlinbe utazik. Egy másik távirat pedig azt mondja, hogy már Passauból megy egyenesen Berlinbe s így egészen elkerüli Ausztriát.

Lozanoff herceg muszka nagykövet Konstantinápolyban hosszas konferenciát tartott Mahmud Nedim és Szaid pasákkal, ezután pedig kihallgatásra ment a szultánhoz. Iobanoff áttétetik nagyköveti állásba Konstantinápolyból Londonba Suwaloff helyére. Midhát pasa véglegesen visszavonta lemondását.

Brassó és a magyarosodás.

Brassó, 1879. november 13.

Jó minap a „Gazetta“-ék ablaka előtt elmentem s valami hangos vihogás, tisztességes nyelven nevetés hallottam át a nyitott ablakon. Kíváncsiságból bepillantottam s a fő „Gazetta“ ur a „Nemeret“ tartva kezében, egy szemenszedett szemüveges gyöngyvirágnak, ki nemzetiségére nézve a Dakó román fajtól való volt, — fennen magyaragatta az őn lapa egyik cikkét, mely alkalmasint megficskázta a román hazafiakat. Annak örültek olyan nagyon.

Ezt a telivér román lapot hazafias szellem lengi át, mert nincs egy istenada száma, melyben a magyarságot román hazafias szellemben le ne piszkolná. Sajtnok, mely ki tudja miért, miért nem, olyan türelmes az eféle üzemekkel szemben, nem bántja őket és ennek az a következménye, hogy terjed a gyom. Benővi lassanként a társadalmi életet, belekapaszkodik élőlv gyökereivel még a tanintézetekbe is — és lesz belőlv román, vagy szász, vagy akármé az isten csudája, — csak magyarnem.

A „Kr nstädter Zeitung“ sokkal jobban érzi magát édes otthonában, sokkal inkább körülbarrikázotta magyarságot elveit a város hivatalos személyzetével, azok kegyes elnézésével, semhogy számítanunk lehetne valaha arra, hogy istenhöz tér, hogy megszűnik ellensége lenni annak a hazának, melynek földjét tapossa, melynek kenyerét eszi. Mostanában, mióta a főispán igazi magyar arélységét elég keservesen tapasztalják, kissé lehorogszott fölvel jelenik meg a nevezett szép lap, de mielőtt egy egy jó alkalom kínálkozik, kirug a hámból mégis.

Édes testvér mindakettő egyik tizenkilenc, a másik egy híján husz. Mindakettő közös ellensége a magyarnak, mindkettő egyformán jóbarátja a mi ellenségünknek. Csudálkozunk talán, a ki a viszonyokkal nem ismerős, hogy egy Brassóban, melynek annyi magyar lakosa van, hogyan verhet talajt magának a magyarfajgyűlölet. — Nem kell csudálkozni. Városi hivatalunk rakva van szászokkal, az orosz szlávizmus legteljesebb barátaival: románokkal. Ők adják a tonust felélv. Alles Höchste kommt von Oben. Lesz idő rá, mikor az ottani sógorság-komaszg uralkodó hatalmáról majd többet is írhatok. Majd, ha megelégtünk már az idegen hatalmaskodás légrontó befolyását a magyar társadalmi életre, beszélni fogok még akkor

Aztán szétváltunk; kit erre, kit arra vetett az idő. Nagy emberek lettünk, elfeledtük a régi játszótársakat, csak a nevére emlékeztünk egymásnak.

Pár évvel ezelőtt szülővárosom fölül kérdőzködtem Elmondák a többek között, hogy a mi régi Ferkó barátunk, a ki olyan szépen kilopta volt hajdanában a Pokornyból a székfű botanikus nevét, kereskedő lett s egy csőd következtében tönkrement és föbelötte magát. Szegény Ferkó! Elsajnálkoztam felette s csak akkor volt részvétem még nagyobb, mikor megtudtam, hogy az özevgy, a kit hátrahagyott roppant nyomorban — Kényes Ilon volt. Ilon szülői meghaltak, s mikor a büszke urnót is elkisérték száz meg száz fáklával, zenezóval a temetőbe s mikor az éneklő diákok „Már elmegyek az örömben, paradicsomnak kertjébe“ búsdala is elhangzott, akkor hazavitték Ilont s azt mondták neki: mától fogva ez a szép palota, ezek a gobellin szőnyegek, ezek a pompás butorok mind a máséi. Boldogult anyád nagyon fényűző volt: neked nem hagyott egyebet, csak két szép fekete szemedet, hosszú fekete hajadat és ragyogó termetedet. A szegény árva leány így lett a mi Ferkó barátunk felesége; elvette szereleműt és könyörületből. Mikor aztán Ferkó is elbucszott ettől a siralomvölgyétől, azóta Ilon nem látta senki.

Néhány hónappal ezelőtt egyik nagyobb városunk kórházában jártam s ott a betegek között egy sápadt, vézna alak rám mosolygott s magához szólított:

Emlékszik-e még Kényes Ilonra? S azall ismét visszahanyatlott párnájára. Meghatottan álltam ágya mellett. A szegény nő viaszszaga arczán átfutó gyöngyre pí megmondta nekem, hogy mi lett a szegény özevgyből!

Pár nap mulva ismét meg akartam látogatni, de már künn volt Ilon a — temetőben. Sirja felett egy egyszerű bardsolatlan fa áll, egyéb semmi. — A sokat hányódott nő bevégezte rövid életét.

... Szegény Kényes Ilon! ...

Barbarossa.

Most hadd szóljak egy pár szót a magyartólvasókörhöz. A magyarság javát nem vádolom: megtették ők a maguk kötelességét a nemzeti ügy érdekében minden időben. De lehetetlen, hogy szemökre ne loobbantsa a magyar szellem hanyatlását, a magyar nemzeti ügy trespesését, — melynek egyenesen ők lesznek az okai. Avagy meglegesznek-e csupán azzal, hogy olvasókört alakítottak? Elég e csupán annyit társulás arra nézve, hogy fentartsák a kialakulóban levő magyar szellemet nálunk? Bizonyára nem. Egy jól-rosszul összetakolt magyar dalárdánál, annak hébe-korba egy-egy „fellépésénél“ semmi egyéb jele nincs, hogy itt magyarok is laktak. Teremteni kell közszelemet és pedig magyar szellemet, a mi most nincs. Tömörülni kell a magyar elemnek társadalmi uton. Fel kell használnia befolyását a közügyekre s nem szabad megengedni, hogy az intéző kezek csupán a magyar ellenségeiből kerüljenek ki. — Ervényesíteni kell akaratát ott is, hol eddig megvető lenézésnél nem kaptak egyebet jobbjaik. Higgyék el nekem, ha így mozgunk, ha ezután is csak ennyit teszünk saját magyar véreink érdekében, kevés idő alatt elfjön hozzánk az Úr átká; megbüntet fiainkban bennünket. Nincs már messze az idő, mikor szép lassan, mint a tengerbe ömlő patak, beleolvadunk a mi szász és román atyánkfiái szokásaiba, nyelvébe s lassanként cleyészünk köztük s csak talán még fenmaradó nevünk, melyet szégyelve kell viselünk, fogja mutatni, hogy egykor magyarok voltunk.

A brassói magyarságnak istentől áldást és buzgóságot kívánok!

R. G.

Kossuth levele

Hely Ignác országgyűlési képviselő urhoz Budapestesen.

Collegio (al Baraccione), 1879. nov. 4.

Kedves barátom!

El vagyok foglalva. Pár hét óta — kivéve itt ott a távsürgönyözést — nem érek rá lapokat olvasni. Hanem kaptam leveleket, melyek arra a „Soleil“ féle botrányra vonatkoznak. Mi van tulajdonképen abban a „Soleil“-ben? Nem tudom. Mert azt a lapot életemben soha sem láttam. Utána jártam annak a botránynak á propos jából. Turinban — nem exisztál. Hát kénytelen voltam a magyar lapokban nézni utána a dolgoknak. Ezek mindannyian egy beszélgetésre hivatkoznak, mely állítólag köztem és Peyramont Lajos francia hírlapíró közt történt volna.

Peyramont urat nem ismerem. Sohasem láttam. Sohasem volt szerencsém vagy szerencsétlenségem társalgásának élvezetében részesülni. Azt sem tudom, van-e Peyramont a világon.

Hanem megolvastva azokat, a miket a magyar lapok ebből az „imaginary conversation“ból adnak, úgy találom, hogy az abban említett tárgyak fölül én sok, igen sok emberrel beszélgettem, többek közt egy francziával is, ki nem Peyramont, de régi ismerősöm, ki sokat járt Magyarországon, — gondolom, tartózkodott is ott pár évig, — sok embert ismer a felsőbb társadalmi rétegekből is; de ez, ha hírlapíró (mit nem tudok), nem mint ilyen jött hozzám, nem mondta, hogy az indiskrét pletyka-hajhászok ama fajához tartozik, kiknek csomórlesztő mesterségük legújabbán divatba jött, — ezzel az emberrel, mint régi ismerősémmel, már sokszor társalogaam amagy familiáris modorban, társalogtam az alkalommal is épen az említett tárgyak fölül, de nem úgy, a mint elöadatik; teljes-séggel nem úgy: egy jó harmadát az előadottaknak sem úgy, sem másképp nem mondtam; egy másik harmadát nem én, hanem ő mondta; a harmadikat pedig egészen másképp mondtam. — A reám fogottakkal akként vagyok, mint ha valaki azt mondaná, hogy a Miatyánkban ezek vannak: „Add meg nekünk a mi mindennapi bűnünket, és bocsásd meg nekünk a mi kenyerünket“ — minden szó ott van a Miatyánkban, de nem úgy van.

A mi bosszantón bánt, az amaz oktalan magán-heccz.

Elmondom, a mi történt abban a nem Peyramont-os familiáris társalgásban.

A keleti politikáról volt szó.

Látogatom fölemlítette, hogy ő kissé ismeri a magyarországi viszonyokat; tudja, hogy a magán-osztály fel van mindazon rekvizitumokkal ruházva, melyek egy nemzet életében egy osztálynak kiváló súlyt adnak; birtok, történelmi alap, társadalmi befolyás, sokaknál kitűnő intelligencia is stb., — hát nem tudja megérteni, hogy miért vetette a súlyt, melylyel bír, hazája javára az események mérlegébe?

En: Miért nem vetette! — Voilà. — Ez az a nagy történelmi qua esium, melynél az ember lelke elborul. — En látam ezt az osztályt (je l'ai vu à l'oeuvre) 1848-49-ben. Miért nem vetette akkor te stülé ti súlyát a mérlegébe? Pedig voltak ez osztályban férfiak, kiknek életet, vagyont áldozni-kész hazafiasága mintegy világító torony állott társaik előtt, — hősök, mártýrok, megingathatlan, tántoríthatatlan jelemek, Fiknek áldozatkészségük a hazáért — nem ismert határt. Igazi voltak ezek mellett amolyan kalkuláló kétkulcso-sok is (példálat idéztem), sőt akadtak muszka behívók, muszkavezetők, árulók is; — de ezek egyén,